

Список використаних джерел:

1. Дослідження онлайн-продаж в період карантину <https://www.shopolog.ru/metodichka/analytics/issledovanie-onlayn-prodazh-v-period-karantina/>
2. Коронавірус: <https://www.bbc.com/russian/features-52647490>
3. Особливості і проблемні моменти захисту прав споживачів при купівлі через Інтернет. <https://legalitgroup.com/osoblivosti-i-problemni-momenti-zahistu-prav-spozivachiv-pri-kupivli-cherez-internet/>
4. Про захист прав споживачів. Закон України № 1023-ХІІ, редакція від 16.10.2020 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>
5. Про забезпечення функціонування української мови як державної. Закон України № 2704-VIII, редакція від 11.09.2020 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>

БОГУСЛАВСЬКИЙ Максим
науковий співробітник
Навчально-наукової лабораторії з
дослідження проблем протидії
організованій злочинності та корупції
ННІ ППФНП Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

**ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ ДІЙ
ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КВАЛІФІКОВАНИХ ВИМАГАНЬ, ЩО
ВЧИНЮЮТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ ТА ЗЛОЧИННИМИ
ОРГАНІЗАЦІЯМИ**

На сьогодні на території України триває якісна зміна характеру злочинності. Злочинці стають все більш організованими, активно використовують новітні технології, інструменти, сучасні види стільникового і мобільного зв'язку, більш активно протидіють правоохоронним органам, способи скоєння злочинів стають більш витонченими, досконаліми й результативними для злочинців. Негативні процеси, які відбуваються в суспільстві, зумовлюють зростання кількості злочинів корисливо-насильницької спрямованості. Однією з таких форм злочинної діяльності є вимагання, на скоєнні якого спеціалізуються учасники організованих груп.

Вимагачі не обмежуються майновими вимогами, поєднаними з різного роду погрозами, пошкодження майна, заподіяння тяжких тілесних ушкоджень і навіть вбивства. До потерпілих часто застосовується насильство, що є небезпечним для їх життя чи здоров'я. При вчиненні вимагань може

використовуватися холодна чи вогнепальна зброя. Особливо страждають від цього явища підприємці, які майже в половині випадків є потерпілими від злочину. Деяких людей викрадають, незаконно позбавляючи або обмежуючи їх волю, застосовують побої і катування тощо [1, с.5].

Найбільш складним і відповідальним заходом є затримання вимагачів на місці злочину у межах такої негласної слідчої (розшукової) дії як *контроль за вчиненням злочину*, що проводиться у формі спеціального слідчого експерименту та імітування обстановки злочину (ст. 271 КПК України). При його проведенні вирішуються такі тактичні завдання:

- затримання одержувачів у момент утримування у руках предмету вимагання, а якщо ці предмети оброблені спеціальними хімічними речовинами – після контакту їх зі шкірою рук та одягу;
- недопущення спроб сховатися, позбутися отриманих предметів, наявної зброї, наркотиків, документів (викинути, передати іншій особі);
- недопущення застосування злочинцями засобів захисту (зброї, вибухових пристроїв), а також спроб звільнити за їх допомогою співучасників, які спостерігали за процесом передачі предметів вимагання;
- забезпечення відеофіксації процесу затримання та нейтралізації можливих контрспостерігачів.

За наявної можливості, з метою забезпечення успішного затримання, бажано вивчити особу злочинців, які отримуватимуть предмет вимагання. Важливо акцентувати увагу на антигромадській спрямованості особистості, звичках, судимості, спеціальній спортивній підготовці, володінні технікою бойових єдиноборств, наявності зброї та психологічної готовності до її негайного застосування. При вивченні особистості, слід звернути увагу на факти затримання, що мали місце раніше, спосіб поведінки при цьому. Особливу зацікавленість становить інформація про те, чи працював раніше підозрюваний у правоохоронних органах. Це необхідно для прогнозування їхньої поведінки під час затримання та в процесі перших допитів.

Якщо особа когось із одержувачів предмета вимагання не встановлена (наприклад, вимоги про виплату викупу за взятих заручників висловлюються по телефону або за допомогою інших технічних засобів), то при плануванні тактики затримання слід виходити з передумови, що злочинці мають вогнепальну зброю і володіють навичками бойових єдиноборств. Нехтування цим може призвести до зриву операції, не виключаються і трагічні наслідки для співробітників, які здійснюватимуть затримання.

Під час підготовки до затримання місце вимагання попередньо приховано вивчається. Однак слід пам'ятати, що злочинці можуть заздалегідь виставити контрспостерігачів, особливо у випадках, коли потерпілому надано нетривалий термін для виконання вимог вимагачів. Помітивши переміщення, вони можуть перенести місце передачі предмета вимагання і, усвідомивши, що потерпілий звернувся до поліції, діятимуть вкрай обережно.

Поряд із цим визначається необхідна кількість осіб, що беруть участь у

затриманні, місця розташування членів групи затримання, прикриття, спостереження, відеофіксації, переслідування за можливими шляхами втечі злочинців. У приміщенні мають блокуватись всі можливі виходи. Інакше злочинці можуть сховатися разом із отриманими грошима.

Важливо визначити найбільш зручні та приховані місця для розташування операторів з відеокамерами, оскільки отриманий відеозапис є одним із вирішальних доказів. Техніка має бути перевірена заздалегідь.

У межах реалізації контролю за вчиненням злочину, за рішенням керівника органу досудового розслідування, прокурора під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть бути використані заздалегідь ідентифіковані (помічені) або несправжні (імітаційні) засоби. З цією метою допускається виготовлення та використання спеціально виготовлених грошових коштів (ст. 273 КПК України). Зокрема, вимагачам можна передати грошову «ляльку», виготовлену таким способом, щоб побіжний огляд не зміг виявити підробку. Для цього «ляльку» виготовляють із банківською упаковкою, міцно перев'язують, щоб ускладнити перегортання по кутам, а бічні та торцеві поверхні підфарбовують під колір купюр, що лежать зверху. «Ляльку» пакують у напівпрозору упаковку так, щоб був помітний вміст, міцно перев'язують.

Витрачаючи певний час на розв'язування та розпакування, злочинці дають можливість групі затримання скоординувати свої зусилля. У випадках, коли є підстави вважати, що вимагачі ймовірно в присутності потерпілого можуть самі перерахувати гроші або запропонувати зробити це йому (квартира, офісне приміщення), використання «ляльки» зазвичай виключається. «Лялька» ефективна при передачі предмета вимагання в автомобілі, коли вимагачі прагнуть швидше залишити місце вимагання або при безконтактній передачі грошей.

Виготовлення, утворення несправжніх (імітаційних) засобів, у нашому випадку, грошових коштів, для проведення контролю за вчиненням злочину оформлюється відповідним протоколом (ч. 2 ст. 273 КПК України), у якому відображаються номінал, кількість та номери грошових купюр, що лежать зверху. Крім того, фіксується вид паперу внутрішнього виконання, реквізити банківської упаковки, якщо така є, зовнішня упаковка та, у разі застосування, хімічні маркери (вид, місце розташування, текст написів).

Перед затриманням важливо провести інструктивну бесіду з потерпілим, заспокоїти його, запевнити у позитивному результаті операції, забезпечити, якщо це передбачено планом, засобами аудіо- та відеофіксації, відпрацювати питання до вимагачів. Розмову бажано доручити досвідченому та старшому за званням оперативному співробітнику або слідчому для надання потерпілому почуття впевненості в собі та в спроможності співробітників поліції.

Потерпілий, ні в якому разі, не повинен сідати в автомашину з вимагачами. Він повинен прагнути уникнути спроб обшукати його у разі наявності засобів аудіо-, відеофіксації і передати пакет із грошима чи іншим

предметом так, щоб цей момент був добре помітний. Заздалегідь обумовлюється сигнал «гроші взяті», якщо передача здійснюється поза полем спостереження оперативних співробітників [2, с.35-37].

Список використаних джерел:

1. Колодяжний М.Г. Насильницькі вимагання майна в Україні: кримінологічна характеристика, детермінація та запобігання: монографія. Х.: Кроссруд, 2010. 288с.
2. Виявлення і розкриття кваліфікованих видів вимагань вчинених учасниками організованих груп та злочинних організацій: метод. рекомендації; кол. авт. Дніпро: ДДУВС, 2023, 50с.
3. Ухвала суду №96719998, 30.04.2021, Київський районний суд міста Харкова / <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/96719998/>.

ВОЛКОВ Тарас

кандидат юридичних наук
докторант кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**СУТНІСТЬ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ТА МОЖЛИВОСТІ
ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ
ПРОТИ ВЛАСНОСТІ**

Використанню спеціальних знань при розслідуванні кримінальних правопорушень приверталась значна увага з боку вчених-криміналістів. Спеціальні знання за визначенням І. В. Пирога це «сукупність теоретичних знань і практичних умінь та навичок у галузі науки, техніки, мистецтва чи ремесла, набутих у результаті спеціальної теоретичної підготовки або професійного досвіду роботи, що використовуються з метою розкриття, розслідування та попередження злочинів» [1, с. 14]. Аналізуючи зазначене визначення, а також зважаючи на думки інших науковців, можна охарактеризувати спеціальні знання наступним чином: по-перше, спеціальні знання – це систематизовані наукові знання, вміння і навички які відповідають сучасному рівню досягнень у в певній галузі людської діяльності; по-друге, спеціальні знання, у розумінні ст. 242 КПК України, де зазначено, що «не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права», виключають знання в галузі права, об'єктом вивчення яких є суспільні відносини, а також методологічних наук (філософія, логіка), які носять світоглядний характер. Юриспруденція і методологія виступають складовою частиною професійних знань слідчого, які в широкому розумінні також являються спеціальними, однак розташовані за межами кримінально-